UDK 070 (497.5) "18" (091)
929 Ćepulić, Avelin
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 11. travnja 2008.
Prihvaćeno za tisak: 1. prosinca 2008.

O publicističkoj djelatnosti Avelina Ćepulića

Vlasta Švoger
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Republika Hrvatska

Autorica analizira publicističku djelatnost Avelina Ćepulića. On je od kraja četrdesetih do sredine šezdesetih godina 19. stoljeća objavljivao članke u vodećim hrvatskim političkim listovima. U njima je analizirao najvažnija aktualna politička pitanja, zastupao liberalne ideje, zalagao se za federalističko preuređenje Habsburške Monarhije i ostvarenje narodne slobode, a na prijelazu u pedesete godine 19. stoljeća i za uvođenje hrvatskog jezika u upravu, sudstvo i školstvo u hrvatskim zemljama.

Ključne riječi: Avelin Ćepulić, 19. stoljeće, hrvatski politički listovi, publicistička djelatnost, liberalne ideje, federalizam, narodna sloboda

1. Biografski podaci

Život i rad Avelina Ćepulića (1820.-1869.), uglednog hrvatskoga političara, pravnika i publicista 19. stoljeća još nije cjelovito istražen i vrednovan. U ovome radu osvijetlit ću njegovu publicističku djelatnost u važnim hrvatskim političkim listovima i stručnome časopisu *Pravdonoša* od njegovih prvih novinskih članaka iz 1847. godine do posljednjih, objavljenih sredinom šezdesetih godina 19. stoljeća.

Avelin (Karlo Andrija) Ćepulić rođen je u Bakru 2. studenoga 1820. Roditelji su mu bili Gašpar i Marija, rođena Kariolić.[1] Podrijetlom iz poznate bakarske obitelji pomoraca, Avelin je nastavio obiteljsku tradiciju i kao mladić plovio je na jedrenjacima austrijske trgovačke mornarice. Putovao je zemljama zapadne Europe, osobito Francuskom i Velikom Britanijom, želeći upoznati političke i gospodarske prilike, ljude, običaje, jezik i kulturu. Ta su putovanja znatno utjecala na Ćepulića, proširila njegove spoznaje i pridonijela formiranju analitičkog, objektivnog i trezvenog razmišljanja o problemima te oblikovanju shvaćanja o moru kao izvoru najvećih nacionalnih po-

[1] Državni arhiv u Rijeci, Matica krštenih župe sv. Andrije u Bakru, sv. 274. (44.), 7., upis od 2. studenoga 1820.

tencijala.[2] Ubrzo je zbog slaboga zdravlja napustio zvanje pomorca i studirao pravo u Pečuhu i Budimpešti. Iznimno nadaren za učenje jezika, tijekom studija naučio je mađarski jezik, već ranije izvrsno je naučio latinski, talijanski, njemački, francuski i engleski jezik, a služio se i slavenskim jezicima. Zahvaljujući svojim iznimnim poliglotskim sposobnostima čitao je knjige i časopise na stranim jezicima, dopunivši na taj način svoje pravničko znanje brojnim različitim informacijama o tada suvremenim problemima.[3]

Stekavši pravnu naobrazbu, Ćepulić je 1848. započeo karijeru u državnoj službi kao službenik Gradskog poglavarstva u Bakru. Od godine 1850. pa do smrti 1869. radio je kao sudac, isprva u Rijeci, od kolovoza 1852. u Varaždinu, zatim u Zagrebu, a 1861. vraćen je u Rijeku. Unatoč tomu što su ga suvremenici i pravni stručnjaci cijenili kao jednog od najboljih hrvatskih sudaca, nije napredovao u sudačkoj hijerarhiji. Od stupanja u sudačko zvanje radio je kao prisjednik Zemaljskog suda u navedenim gradovima.[4] Čini se da njegova liberalna politička shvaćanja nisu naišla na simpatije njegovih nadređenih.

Tri je puta kao zastupnik grada Bakra sudjelovao u radu Hrvatskog sabora, 1848., 1861. i 1865.-67. godine, bio je član i tajnik Banske konferencije 1860.-61. te član Kraljevinskog odbora Trojedne Kraljevine za pregovore s ugarskim Kraljevinskim odborom 1865., a kratko na početku zasjedanja Sabora 1865. bio je prvi potpredsjednik Hrvatskog sabora.[5] U važnome razdoblju hrvatske politike početkom šezdesetih godina 19. stoljeća priklonio se Samostalnoj narodnoj stranci, koja se zalagala za suradnju s Austrijom, držeći da je za razvoj hrvatskog naroda povoljnija suradnja s austrijskim zemljama, nego zajedništvo s Ugarskom, gdje bi Hrvati bili u manjini i Mađari bi ih lakše potisnuli.[6]

Prve novinske članke objavio je 1847. u Gajevim *Novinama*, a osim u tome listu članke je objavljivao i u *Slavenskom Jugu*, *Jugoslavenskim novinama*, *Pozoru*, *Agramer*

---

[2] Irvin LUKEŽIĆ, "Portret Avelina Ćepulića", *Bakarski zbornik,* 10., Bakar, 2005., 7.-26., ovdje str. 10. To je dosad najopsežniji, ali tek djelomični prikaz Ćepulićeva života i rada, pri čemu su napose analizirani njegovi dopisi u *Narodne novine* početkom pedesetih godina 19. stoljeća te opisan njegov boravak u Rijeci i Varaždinu, a ostali aspekti njegova političkoga, profesionalnog i publicističkog djelovanja samo se usput spominju. Iscrpnije biografske prikaze Ćepulićeva života donose Ante SEKULIĆ, "Ćepulić, Avelin", *Hrvatski biografski leksikon,* sv. 3., Zagreb, 1993., 146.-147. i Josip HORVAT, "Ćepulić, Avelin", *Hrvatska enciklopedija,* sv. IV., Zagreb, 1942., 396.-397., a kraći prikaz napisao je Milan PRELOG, "Ćepulić, Avelin", *Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka,* ur. St. Stanojević, knj. I., Zagreb, 1926., 445. Sekulić i Horvat kao datum Ćepulićeva rođenja pogrešno navode 7. studenoga.

[3] I. LUKEŽIĆ, n. dj., 11., 21.

[4] Isto, 13., 18., 25.

[5] O njegovim zastupničkim aktivnostima u Hrvatskom saboru usp. *Hrvatski državni sabor* 1848., sv. 1., priredili Iskra Iveljić, Josip Kolanović i Nikša Stančić, ur. Josip Kolanović, Zagreb, 2001. i Ivo PERIĆ, *Hrvatski državni sabor 1848.-2000.* Prvi svezak: 1848.-1867. (*Hrvatski državni sabor, I.*), Zagreb, 2000.

[6] A. SEKULIĆ, n. dj., 147. Opširnije o političkim prilikama i o stranačkim pregrupiranjima šezdesetih godina 19. stoljeća do sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe vidjeti u knjigama: Mirjana GROSS – Agneza SZABO, *Prema hrvatskome građanskom društvu. Društveni razvoj u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji šezdesetih i sedamdesetih godina 19. stoljeća,* Zagreb, 1992., 129.-220. i Jaroslav ŠIDAK – Mirjana GROSS – Igor KARAMAN – Dragovan ŠEPIĆ, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860-1914.,* Zagreb, 1968., 15.-30.

Zeitungu, *Domobranu*, *Svietu* i u pravničkom stručnom časopisu *Pravdonoša*. Nekoliko njegovih pjesama i putopisa objelodanjeno je u *Danici horvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj* te u *Nevenu*.[7] Kao član Narodne čitaonice u Rijeci uz Nikolu Borojevića bio je glavni organizator izvođenja kazališnih predstava na hrvatskom jeziku, a u nekima je od njih i glumio.[8]

Taj za svoje vrijeme iznimno obrazovani intelektualac umro je 10. prosinca 1869. u Rijeci od posljedica tuberkuloze, ostavivši brojnu obitelj.[9]

2. Avelin Ćepulić kao publicist

U ovome radu analizirat ću novinske članke Avelina Ćepulića, objavljene u političkim dnevnicima *Novine dalmatinsko-hèrvatsko-slavonske* / *Narodne novine*, *Slavenski Jug*, *Jugoslavenske novine*, *Agramer Zeitung* i *Pozor* te u stručnome pravničkom časopisu *Pravdonoša* od 1847. do 1864. godine. U prikazivanju rezultata istraživanja njegovu ću publicističku aktivnost prikazati u sklopu četiri glavne teme o kojima je pisao: izvještavanje o lokalnim događanjima u Hrvatskom primorju, zalaganje za federalističko preuređenje Habsburške Monarhije i uvođenje hrvatskog jezika kao službenoga jezika u javne poslove u Trojednoj Kraljevini potkraj četrdesetih i početkom pedesetih godina 19. stoljeća te njegova stajališta o najvažnijim političkim pitanjima koja su bila aktualna u hrvatskoj politici šezdesetih godina 19. stoljeća. U radu su analizirani samo oni članci za koje se na temelju izravnih ili neizravnih pokazatelja može utvrditi da ih je napisao Avelin Ćepulić. Premda postoje naznake da je objavljivao članke i u nekim drugim domaćim listovima, primjerice šezdesetih godina 19. stoljeća u *Domobranu* i *Svietu*, ti su članci, ako ih je uopće napisao, objavljeni anonimno, nisu označeni niti jednom od Ćepulićevih uobičajenih šifri (A. Ć., A. Č., Ć., -ać-, Č-ć, ……ć iz Bakra, Iz Hrelin-grada, Iz Rieke) pa se na temelju dosadašnjih istraživanja ne može sa sigurnošću utvrditi koje je od brojnih anonimno objelodanjenih članaka u tim listovima napisao Ćepulić. Budući da je njegovu intenzivniju političku aktivnost i na prijelazu iz četrdesetih u pedesete godine i u šezdesetim godinama 19. stoljeća uglavnom pratila i razmjerno intenzivna publicistička djelatnost, može se pretpostaviti da je surađivao i u navedenim listovima, ali dokazivanje spomenute pretpostavke ostaje zadatak budućih istraživanja.

2.1. Avelin Ćepulić - izvjestitelj o lokalnim događanjima

Koliko je poznato prvi Ćepulićev novinski članak opširan je izvještaj o posjetu grofa Janka Draškovića Bakru u lipnju 1847., objavljen u *Novinama dalmatinsko-hèrvatsko-slavonskim*.[10] U istome je dopisu izvijestio i o gradnji brodova na Sušaku.

U izvještajima iz Bakra potkraj četrdesetih godina 19. stoljeća Ćepulić je pisao o protumađarskom raspoloženju u Bakru, o odzivu Primoraca u kraljevsku mornaricu te

[7] I. LUKEŽIĆ, n. dj., 11.-12., 18.

[8] Isto, 16.-17.

[9] Isto, 26.

[10] "Dopis iz Bakra", *Novine dalmatinsko-hèrvatsko-slavonske (NDHS),* 51./ 26. lipnja 1847.

o gušenju protalijanske pobune na najvećem austrijskom ratnom brodu.[11] Izvještavao je o naklonosti puka u Hrvatskom primorju prema banu Jelačiću, o radu bakarskog poglavarstva[12], o izboru poslanika grada Bakra za predstojeći Hrvatski sabor[13], o Josipu Bunjevcu i lukavu načinu na koji je pridobio Rijeku[14], o nezadovoljstvu stanovništva u Hrvatskom primorju zbog najave da će se ponovno uspostaviti riječka gubernija kojoj će biti podređeno cijelo Hrvatsko primorje.[15] Iduće je godine pisao o pripremama za osnivanje pomorske škole u Bakru i hvalio je domoljublje i plemenitost bakarskoga potkapetana Nikole Vakanovića.[16] Izrazio je nezadovoljstvo nalogom hrvatskim kapetanima da sa svojih brodova moraju skinuti hrvatske zastave, koje su postavili na zadnjem jarbolu, čime, prema autorovu mišljenju, nisu prekršili postojeće zakonske propise.[17] Posredno je kritizirao Oktroirani ustav i upozorio na opasnost koja prijeti kralju, banu, cjelovitosti Monarhije i Hrvatskoj, ako se on primijeni.[18] Na temelju pisma jednog Bakranina, koji je prije dvadeset godina iselio u Ameriku, opisuje iznimno pozitivno raspoloženje hrvatskih iseljenika prema banu, hrvatskom političkom pokretu 1848.-49. i staroj domovini.[19]

U Gajevim je *Novinama* i početkom pedesetih godina 19. stoljeća objavio nekoliko dopisa. U jednome od njih iznio je mišljenje o potrebi podizanja spomenika na Grobničkom polju u sjećanje na bitku između Hrvata i Tatara 1242. godine.[20] Pisao je o preustroju škola u Rijeci i početku podučavanja na hrvatskom jeziku, otporu dijela građana koji su tražili da talijanski ostane nastavni jezik te o odluci posebnog odbora za rješavanje tog pitanja, koji je odlučio da "narodni ilirski jezik" treba biti nastavni jezik.[21] Potkraj iste godine osudio je preustroj bakarskoga kotara, koji je podijeljen na tri dijela. Zapadni je pripao riječkoj općini, od istočnog je dijela ustrojena općina Kraljevica, a središnji dio ostao je općina Bakar. Ćepulić je izrazio mišljenje da će takvo teritorijalno cijepanje primorskih općina kao posljedicu imati njihovo nazadovanje.[22] Isti je autor izvještavao i o kulturnom životu Rijeke u tom razdoblju, primjerice o predstavama na hrvatskom jeziku održanima u riječkoj Čitaonici.[23]

Pratio je napredak u uvođenju hrvatskog jezika u škole u Rijeci, ali upozorio je na kršenja zakonskih propisa, primjerice osudio je gradskog satnika koji je u poslu rabio njemački i talijanski jezik umjesto hrvatskoga.[24] Tijekom 1852. vodio je polemiku

[11] A. Čepulić, "Iz Bakra", *NDHS,* 39./ 25. travnja 1848.

[12] "Iz Bakra", *NDHS;* 45./ 9. svibnja 1848.

[13] "Dopis iz Bakra dne 22. svibnja", *NDHS,* 54./ 30. svibnja 1848.

[14] "Iz Bakra 1. rujna", *NDHS,* 96./ 5. rujna 1848.

[15] "Iz Bakra 19. rujna", *NDHS,* 105./ 26. rujna 1848.

[16] "Iz Bakra", *NDHS,* 29./ 8. ožujka 1849.

[17] "Iz Bakra 9. ožujka", *NDHS,* 31./ 13. ožujka 1849.

[18] "Iz Bakra 1. trav.", *NDHS,* 45./ 14. 4. 1849.

[19] "Iz Bakra 23. svib.", *NDHS,* 66./ 2. lipnja 1849.

[20] A. Ć., "Iz Rieke 20. serpnja 1851.", *Narodne novine (NN),* 169./ 24. srpnja 1851.

[21] A. Č., "Iz Rieke 2. listopada", *NN,* 229./ 6. listopada 1851.

[22] A. Ć., "U Bakru 22. stud.", *NN,* 274./ 28. studenoga 1851.

[23] A. Ć., "Iz Rieke 2. siečnja", *NN,* 5./ 8. siječnja 1852.

[24] A. Ć., "Iz Rieke 21. siečnja", *NN,* 22./ 28. siječnja 1852.

s tršćanskim novinama i s listom *Allgemeine Zeitung* iz Augsburga o trgovačkom i prometnom položaju Rijeke, argumentirano braneći gospodarske interese Rijeke i Hrvatskog primorja,[25] a pohvalio je zalaganje riječkog liječnika dr. Antonia Felicea Giacicha za uređenje prvoga gradskoga kupališta.[26]

Šezdesetih je godina 19. stoljeća objavio nekoliko dopisa o lokalnim događanjima u Hrvatskom primorju. U većem članku bavio se pitanjem očekivane realizacije projekta željeznice od Zemuna do Rijeke i Senja te je analizirao gospodarske i političke razloge u korist odabira najkraće trase spomenute željeznice, dakle preko Siska i Karlovca, a ne preko Ogulina.[27] U sljedećim je dopisima prikazao posljedice iznimno jake novogodišnje bure u Hrvatskom primorju[28], predložio je građevinske zahvate koje bi prema njegovu mišljenju trebalo napraviti u senjskoj luci da bi postala još sigurnijom[29] te izvijestio hrvatsku javnost o uhićenju vještoga krivotvoritelja novčanica od stotinu guldena u Senju.[30]

Premda su ovi dopisi poslani iz Senja, najvjerojatnije ih je napisao Ćepulić. Naime, on je bio dobro informiran o događanjima u Hrvatskom primorju, imao je vrlo široki krug interesa i znanja, a i prije je u svojim dopisima označavao da su poslani iz različitih mjesta Hrvatskog primorja – Rijeke, Bakra i Hreljin-grada. Uostalom, praksa slanja dopisa istoga autora iz različitih manje ili više udaljenih mjesta bila je uobičajena u hrvatskom novinstvu 19. stoljeća. U prilog tezi da je spomenute dopise napisao Ćepulić ide i činjenica da ih je objavljeno samo nekoliko te da je *Agramer Zeitung* imao svog redovitog dopisnika iz Senja, Franju Vaničeka.[31]

Avelin Ćepulić objelodanio je i nekoliko književnih priloga u hrvatskim književnim časopisima. Pjesma "Hvala Danici" objavljena je 1846. u istoimenome listu[32], a tijekom 1852. u *Nevenu* je objavio proznu crticu "Jedan večer na predgradu rěčkom"[33], pjesmu "Sin na grobu majke svoje"[34] i putopis "Zora na Učki", što je prvi objavljeni hrvatski planinarski putopis.[35]

---

[25] A. Ć., "Iz Rieke 20. travnja", *NN,* 94./ 24. travnja 1852.; A. Ć., "Iz Rieke 8. svibnja", *NN,* 109./ 12. svibnja 1852.; A.Ć., "U Rieci 27. svibnja", *NN,* 125./ 2. lipnja 1852.; A. Ć., "Iz Rieke, 2. lipnja", *NN,* 127./ 4. lipnja 1852.

[26] A.Ć., "U Rieci 28. svibnja", *NN,* 126./ 3. lipnja 1852.

[27] "Če-ć Zengg, 13. Jänner", *Agramer Zeitung (AZ),* 17./ 22. siječnja 1864.

[28] "Č-ć. Zengg, 19. Jänner", *AZ,* 20./ 26. siječnja 1864.

[29] "Č-ć Zengg, 20. Jänner", *AZ,* 21./ 27. siječnja 1864.

[30] "Č—ć Zengg, 6. Februar", *AZ,* 35./ 13. veljače 1864.

[31] U jednome dopisu iz Senja u *Agramer Zeitungu* potpisan je kao Franz Vaniček. Usp. "V. Zengg, 18. Jänner", *AZ,* 16./ 21. siječnja 1862., a ostali su objavljeni kao dopisi autora V. iz Senja.

[32] Datirana je u Bakru, 1. veljače 1846., a objavljena je u *Danici horvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj,* 9./ 28. veljače 1846.

[33] *Neven,* 29./ 15. srpnja 1852. Tekst je potpisan inicijalima A. Ć.

[34] *Neven,* 30./ 22. srpnja 1852.

[35] Isto.

2.2. Zalaganje za federalističko preuređenje Habsburške Monarhije i protivljenje centralizaciji Monarhije na prijelazu iz četrdesetih u pedesete godine 19. stoljeća

Tijekom 1849. i 1850. godine Avelin Ćepulić u *Slavenskom Jugu* i *Jugoslavenskim novinama* anonimno je objavio niz članaka pod naslovom "Iz Hrelin (Hrilin)-grada".[36] To su vrlo zanimljivi članci koji se odlikuju sustavnom argumentacijom, kratkim rečenicama, britkim i duhovitim izričajem i dobrim stilom. U njima se najčešće tematiziraju federalističko preuređenje Monarhije sukladno koncepciji austroslavizma i protivljenje centralizaciji Monarhije te s njom tijesno povezanoj germanizaciji, a katkad se analiziraju neka druga aktualna politička pitanja.

U svom publicističkom radu Ćepulić polazi od shvaćanja da je narodna sloboda glavni pravac razvoja čovječanstva i glavni cilj političkoga, kulturnoga, ekonomskoga i duhovnoga razvitka svakog naroda. Ona je nakon tisuću osamsto godina u ulozi ideje vodilje svjetske povijesti zamijenila ideju kršćanstva, koju su ljudska taština i obijest previše izopačili da bi i dalje mogla ostvarivati svoju ulogu. Ideja narodne slobode, utemeljena na načelu slobode, jednakosti i bratstva, brzinom munje proširila se Europom 1848. godine. Temelj prave slobode jest uzajamno priznavanje prirodnih prava naroda prema kršćanskim načelima. Ideja narodne slobode božanska je ideja i prije ili kasnije mora zavladati.[37] Ta ideja izvor je buduće sreće za čitavo čovječanstvo, ali težak je put do njezina ostvarenja.[38] Ostvarenje narodne slobode cilj je za kojim teže svi europski narodi, a za njezino ostvarenje svaki narod mora spoznati sebe kao narod, mora pobliže odrediti vlastiti cilj i osigurati sredstva za njegovu realizaciju. Južnoslavenski narod[39], prema Ćepulićevu je mišljenju, narod "ako ne u strogo političkom, a to barem u rodoslovnom smislu". To uvjerenje temelji na svijesti o postojanju posebnog narodnog značaja i vlastitog jezika. Velika opasnost realizaciji narodne slobode južnoslavenskog / hrvatskog naroda prijeti od nesloge, njemštine i talijanštine. Najbolja zaštita od njih jesu buđenje nacionalnog ponosa (nacionalne svijesti, V. Š.) i razvoj pučke književnosti. Budući da prava sloboda može biti samo narodna sloboda, a ona je utjelovljenje pravoga kršćanskoga duha, važnu ulogu u "probudjenju narodnosti i slobode" autor dodjeljuje svećenstvu.[40] Najvećom pogibelji, koja prijeti

[36] Ime autora široj je javnosti postalo poznato nakon Ćepulićeve smrti kad je Ivan Vončina u nekrologu objavio da su se rado čitali njegovi članci "Izpod Hreljin-grada" u *Slavenskom Jugu* i *Pozoru.* Usp. anonimno objavljeni nekrolog "† Avelin Ćepulić", *Zatočnik*, 88./ 17. prosinca, 89./ 18. prosinca i 92./ 22. prosinca 1869. Taj je nekrolog bez uvodnog i završnog dijela objavljen i pod naslovom "Ivan Vončina o Avelinu Ćepuliću" u J*ubilarnom broju Obzora* iz 1910., 24.-26.

[37] "Iz Hrelin – grada 21. svib.", Jugoslavenske novine (JN), 44./ 31. svibnja 1850.

[38] "Iz Hrelin – grada 22. svib.", Jugoslavenske novine (JN), 59./ 18. lipnja 1850.

[39] Premda je u nekim drugim člancima pod pojmom "naš narod" nesumnjivo podrazumijevao hrvatski narod kao poseban južnoslavenski narod, primjerice u člancima objavljenima u listu *Pravdonoša* u 1851. i 1852. godini, ovdje slijedi preporodnu tradiciju i shvaćanje o južnoslavenskom narodu kao četvrtoj grani velikog slavenskog naroda. U vrijeme kad su nastali ti članci "Iz Hrelin – grada" većina hrvatskih intelektualaca još je prihvaćala ideju o potrebi tijesne suradnje i (političke) povezanosti južnoslavenskih naroda u sklopu Habsburške Monarhije, ali u Ćepulića se već naziru i konture hrvatske nacionalne svijesti.

[40] "Iz Hrelin – grada", Jugoslavenske novine (JN), 74./ 6. srpnja 1850.

"narodnosti našoj" on drži neslogu i razdor među južnoslavenskim narodom, a njih će najbolje i najbrže ukloniti "Prava iskrena, bratska ljubav, koju nas kèrstjanski nauk uči". Prema njegovu mišljenju narodna sloboda ne može se ostvariti bez narodne samosvijesti.[41] Dakle, jedna od glavnih zadaća nacionalno osviještene duhovničke i laičke inteligencije jest buđenje nacionalne svijesti kao temeljnoga preduvjeta za ostvarenje narodne slobode.

Najvažnije pravo i ujedno najvažnija dužnost svakoga čovjeka i naroda jest samoočuvanje, odnosno očuvanje narodne slobode. Čovjek / narod državi odstupa samo najnužniji dio svojih prava koji omogućuje njezino funkcioniranje. "(...) svakomu narodu prirodjeno je istovětno pravo narodne slobode, koje se u razno narodnoj dèržavi, kao što je Austria, jedino srědstvom foederacie uzdèržati može."[42] Svakome su narodu za ostvarenje njegova cilja potrebna odgovarajuća sredstva i "krěpka volja". Cilj južnoslavenskih naroda ostvarenje je narodne slobode, oživljavanje ideje slavenstva i većina austrijskih Slavena slaže se u tome da je u tadašnjem odnosu političkih snaga u Europi sredstvo za ostvarenje toga cilja jaka, slobodna, federativna Austrija. Austrija ne može biti jaka i slobodna bez ostvarenja ravnopravnosti naroda. Svaki narod mora sam upravljati svojim "pokrajinskim poslovima", a za ostvarenje jake Austrije treba joj odstupiti dio svoje autonomije, tj. vanjski, vojni i financijski poslovi trebali bi biti u nadležnosti zajedničke središnje vlade.[43] Austrijska vlada poput drugih europskih vlada pod dojmom "lanjskog prevrata u Europi" nastoji povezati interese naroda i dinastije te ostvariti želje naroda. Ona zna da povjerenje naroda ne može zadobiti bez narodne i političke ravnopravnosti i da Austriju može sačuvati samo federacija, ali ipak odbija federaciju. Razloge za to Ćepulić vidi u činjenici da je austrijska vlada njemačka i da kao takva želi uzvisiti svoju narodnost te u strahu da bi se federativna Austrija raspala, jer bi centrifugalne sile krunovina nadvladale centripetalnu silu vlade. Dužnost novinstva, prema njegovu je mišljenju, upozoravati vladu na opasnost koja prijeti Monarhiji, ako ne ostvari obećanu ravnopravnost naroda, raspršivati strah vlade od federativne Austrije[44] i odbijati napade na Oktroirani ustav. Svoje liberalno shvaćanje uloge medija u javnome životu, odnosno shvaćanje da je sloboda tiska prirodno pravo naroda i da je se ne bi smjelo ograničavati, Ćepulić je potvrdio formuliravši svoja očekivanja od novopokrenutih *Jugoslavenskih novina*. Očekuje da će taj list hrabro i dosljedno zastupati interese naroda i iznositi ih u javnosti, da će braniti narod od nasilja, nepravde i nezakonitosti, štititi njegovu slobodu te širiti mir, bratsku ljubav i slogu.[45] S navedenim zadaćama novinstva tijesno je povezana i zadaća inteligencije, kojoj su ondašnje novine i bile namijenjene. Naime, ona bi prostome puku trebala objašnjavati aktualne političke događaje i zbivanja, objašnjavati mu ideje narodnosti, slobode, ustava, boriti se za ostvarenje njegovih interesa i potreba, krčiti put prema narodnoj prosvjeti i upozoravati na eventualne stranputice kojima

[41] "Iz Hrelin – grada 10. sèrp.", *JN,* 83./ 17. srpnja 1850.

[42] "Iz Hrelin – grada 20. sěč.", *Slavenski Jug (SJ),* 23./ 28. siječnja 1850.

[43] "Iz Hrilin – grada 29. rujna", *SJ,* 156./ 4. listopada 1849.

[44] "Iz Hrelin – grada 20. listop.", *SJ,* 191./ 15. studenoga 1849.

[45] "Iz Hrelin – grada 22. svib.", *JN,* 50./ 7. lipnja 1850.

je krenuo te na potencijalne opasnosti. Budući da i narod želi narodnu slobodu, a to je cilj za ostvarenje kojega se bori *Slavenski Jug*, Ćepulić zaključuje da taj list zastupa interese naroda.[46]

Avelin Ćepulić vlastitim je javnim političkim djelovanjem želio ostvariti spomenutu zadaću inteligencije i funkciju novinstva kao javnog medija pa je u svojim člancima nastojao dokazati da je Austrija preduvjet opstanka slavenskih naroda koji u njoj žive, ugroženih s istoka i zapada. Za razliku od Slavena, Nijemci i Talijani mogli bi opstati i bez Austrije, jer su pripadnici tih naroda u Austriji svjesni da su dijelovi velikog, slobodnog i prosvijećenog njemačkog, odnosno talijanskog naroda s kojim bi se mogli ujediniti nakon propasti Austrije. Zato su Slaveni jedini iskreni prijatelji Habsburške Monarhije i vlada bi se morala brinuti za njih, ako želi spriječiti raspad Monarhije.[47] Želeći raspršiti spomenuti strah austrijske vlade, nastoji dokazati da Austrija može biti federativna uz očuvanje teritorijalne cjelokupnosti. Krunovine bi trebalo ustrojiti sukladno načelu ravnopravnosti naroda (predviđa ih osam: češko-slovačka krunovina, poljska i rusinska krunovina, južnoslavenska, njemačka i talijanska krunovina te mađarska i vlaška krunovina), a međusobno neovisne krunovine središnjoj bi vladi trebale ustupiti dio svoje autonomije. Središnji bi parlament ("opći sabor") trebao odrediti koji bi poslovi kao zajednički bili u nadležnosti središnje vlade, a već se mnogo puta spominjalo da bi to bili vanjski, financijski i vojni poslovi. Svaka bi krunovina imala svoj sabor i vladu koji bi upravljali autonomnim poslovima. Na taj bi način krunovine bile jake pa bi i Austrija bila jaka.[48] Kao dodatni argument koji govori u prilog federativne Austrije Ćepulić je naveo narodnu prosvjetu koja se nalazi u političkim programima svih političkih skupina u Hrvatskoj, a dužnost je novinstva popularizirati te ideje: "Journalistike jest dužnost razprostirati ideu foederacie, od koje kao srědstva narodna prosvěta kao svèrha zavisi; jer polag naumljene centralizacie naš narod ili će glup ostati, kao što je do sada bio, ili će se tudjemu duhu prosvětiti, i tako pod izlikom prosvěte tudjim robom postati."[49]

Zanimljivo je da je Ćepulić analizirane članke napisao nakon proglašenja Oktroiranog ustava, kada je austroslavistička koncepcija preuređenja Habsburške Monarhije u (kon)federaciju ravnopravnih naroda definitivno postala neostvarivom. Ta je koncepcija i ranije imala stvarne male izglede za ostvarenje, jer interesi malih slavenskih naroda u Monarhiji i interesi austrijske vlade nisu bili kompatibilni, a ta se koncepcija temeljila na proturječnim polazištima. Dok je malim slavenskim narodima Monarhija trebala kao zaštita od moćnijih susjeda u zajedničkoj državi i izvan nje, jer su sami bili preslabi da se obrane, austrijskoj su vladi trebali jaki saveznici u borbi protiv mađarskih, talijanskih i njemačkih separatističkih tendencija. Ona je slavenske narode trebala do slamanja mađarskog, talijanskog i njemačkog revolucionarnog pokreta, zato je i obećala da će ostvariti načelo ravnopravnosti naroda. Nakon proglašenja

[46] "Iz Hrilin – grada 21. list.", *SJ,* 193./ 17. studenoga 1849.; "Iz Hrelin – grada 28. sèrpnja 1850.", *JN,* 97./ 2. kolovoza 1850.

[47] "Iz Hrelin – grada 7. pros.", *SJ,* 217./ 17. prosinca 1849.

[48] "Iz Hrelin – grada 8. pros.", *SJ,* 215./ 14. prosinca 1849.

[49] "Iz Hrelin – grada 22. list.", *SJ,* 196./ 21. studenoga 1849.

Oktroiranog ustava u svim krunovinama i nakon konačnog sloma mađarske revolucionarne pobune (uz pomoć carske Rusije) u jesen 1849. austrijska je vlada jasno pokazala da Habsburšku Monarhiju ne namjerava preurediti u federativnu državu i da država krupnim koracima kreće prema centralističkom sustavu.

Liberalni dio hrvatske javnosti, a predstavnici su mu među ostalima bili i *Slavenski Jug i Jugoslavenske novine*, osudio je centralističku politiku austrijske vlade. Isto je u svojim člancima svojim osebujnim i intrigantnim stilom učinio i Avelin Ćepulić. Osudio je politiku austrijske vlade koja otvara put vladavini Nijemaca nad slavenskim narodima u Habsburškoj Monarhiji i germanizaciji te ostvarenju Velike Njemačke. Germanizaciju uspoređuje s mađarizacijom i anticipira budući razvoj političkih zbivanja u Monarhiji: "Mi smo osvědočeni, da Austria, ako nebude foederativna, mora biti a b s o l u t n a; jer uz uvedenu centralizaciu, bilo šta mu drago, jedan će narod svim ostalim bašovati, kao što su Němci jurve počeli. Duh nam vrěmena jamči, da ovo gospodovanje obstojati nemože. Magjarizacia je za věke propala: a germanizacia neće bolje uspěti."[50]

Ćepulić je argumentirano obrazložio tezu inteligencije slavenskih naroda da je centralizacija u Monarhiji identična s germanizacijom. Na primjeru romanizacije Alzasa i Lorene predviđa tijek napredovanja germanizacije u Monarhiji. Naime, u centralističkom državnom sustavu Nijemci će uz potporu središnje vlade vladati Monarhijom, njemački jezik postat će službenim jezikom i jezikom svakodnevne komunikacije viših društvenih slojeva, a kasnije i nižih slojeva, postupno će prevladati i u izdavaštvu i tako postati književnim jezikom i u nenjemačkim krunovinama. Međutim, pokušaji nametanja mađarskog jezika i reakcija nemađarskih naroda koja je urodila strašnim "gradjanskim ratom" trebali bi upozoriti provoditelje germanizacijske politike na potencijalne opasnosti.[51]

Pozivajući se na odredbe Oktroiranog ustava i načelo ravnopravnosti naroda, ustvrdio je da svaki narod u Austriji ima pravo tražiti da središnja vlada njegove poslove rješava na njegovu materinjem jeziku. Pokušao je dokazati da germanizacija nije temelj centralizacije, kako su tvrdili njemački vladajući krugovi te da centralizirana Austrija može postojati i uz očuvanje narodnih jezika, običaja i nacionalnih simbola u javnom i privatnom životu.[52] Ustvrdio je također da je centralizacija neprirodno stanje u Austriji i da su prirodna posljedica revolucionarnih previranja 1848.-49. ravnopravnost i federacija, a ne centralizacija.[53] Založio se za primjenu Oktroiranog ustava u praksi i za ostvarenje ravnopravnosti, koja je prema njegovu mišljenju moguća samo u federativnom sustavu: "(…) želimo da se oživi duh octroyranog ustava; želimo i hoćemo podpunu ravnopravnost, koja je samo putem municipalnosti, putem foederacie moguća. (…) no duh ustava jest foederativni: al se razvitak ovoga duha silno prěči i silom mu se centralistički pravac podmetje. Praktičnom primjenom ustava ostvarila bi se municipalnost primjerena vremenu."[54] Ćepulić je idealizirao staro municipalno

[50] "Iz Hrelin – grada 10. prosinca.", *SJ,* 220./ 20. prosinca 1849.

[51] "Iz Hrelin – grada 20. pros.", *SJ,* 224./ 27. prosinca 1849.

[52] "Iz Hrelin – grada 1. kolovoza", *JN,* 109./ 6. kolovoza 1850.

[53] "Iz Hrelingrada 13. serp.", *JN,* 90./ 25. srpnja 1850.

[54] "Iz Hrelin - grada", *JN,* 172./ 31. listopada 1850.

uređenje Trojedne Kraljevine, ponajprije zbog mogućnosti protestiranja protiv neke odluke nepovoljne za hrvatske interese, ali i zbog mogućnosti slobodnog izražavanja narodnih želja i potreba. Istaknuo je da je hrvatska municipalnost obranila Trojednu Kraljevinu od mađarizacije. U municipalnom uređenju prilagođenom duhu vremena vidi potencijalni izlaz iz omraženog centralističkog sustava i put prema "spasonosnoj foederacii". Na primjedbe oponenata koje upozoravaju na neprimjerenost glorifikacije municipalnog uređenja u liberalnom listu, autor navodi primjer Engleske, Švicarske i Sjedinjenih Američkih Država u kojima je municipalni ustav temelj i jamstvo prave slobode i obrana pred centralističkom samovoljom.[55]

Kao posljedica sve jače centralizacije i neprimjenjivanja, odnosno samo djelomičnog primjenjivanja Oktroiranog ustava u drugoj polovici 1850. godine u hrvatskoj se javnosti proširilo idealizirano poimanje starog municipalnog uređenja, isticale su se samo njegove pozitivne strane, koje je u svojim člancima isticao i Ćepulić, a zanemarivala se njegova najveća mana, tj. da je to bio staleški ustav, koji je politička prava jamčio samo manjem dijelu društva, odnosno samo plemstvu i višem svećenstvu. Za tu kontradiktornost municipalnog uređenja Ćepulić i njegovi istomišljenici vjerovali su da se može prevladati njegovim prilagođavanjem duhu vremena, njegovim reformiranjem sukladno liberalnim idejama i pravima.

Isti je autor osudio i jedan pokušaj realizacije politike germanizacije, odnosno nastojanje da se austrijska flota u Hrvatskom primorju ponijemči postavljanjem njemačkih časnika i uvođenjem njemačkoga kao zapovjednog jezika.[56] Odbacio je tvrdnje "civiliziranih" zapadnoeuropskih naroda da su Slaveni natražnjaci, jer ne prihvaćaju njihovu civilizaciju i ustvrdio da "civilizacia nije svojstvo pojedinih narodah, nego blago céloga čověčanstva" te da Slaveni žele biti civilizirani Slaveni, a ne civilizirani Francuzi, Nijemci ili Englezi.[57]

U jednome je članku analizirao kakve kvalitete trebaju imati državni činovnici i ustvrdio da to moraju biti "ljudi od u m a, s è r c a i z n a č a j a". Um pretpostavlja znanje potrebno za službu, srce označava volju i spremnost za obavljanje neke službe, a značaj se odnosi na postojanost u osobnom i javnom životu. U ustavnoj je državi vlada odgovorna parlamentu i kao takva ima pravo birati činovnike u koje ima povjerenje. Vlada bi trebala neposredno birati najviše državne službenike u krunovinama koji su njoj odgovorni, a oni bi trebali odabrati sebi podređene činovnike u koje imaju povjerenje. Oni koji biraju buduće državne službenike imaju veliku odgovornost i kod imenovanja činovnika trebalo bi izbjeći protekcije, podmićivanja, ulagivanje i nepotizam i izabrati doista najkvalitetnije kandidate. Takav sustav podrazumijeva i samokritičnost kandidata, koji bi trebali realno procijeniti svoje sposobnosti, jer bi svakome činovniku glavni cilj u javnome životu trebao biti ostvarenje narodne slobode.[58]

Ćepulićevi članci svjedoče o njegovoj širokoj kulturi i obrazovanosti, o visokim moralnim vrijednostima i idealizmu, pri čemu su interesi naroda imali prednost pred

[55] "Iz Hrelin - grada", *JN,* 164./ 22. listopada 1850.

[56] "Iz Hrelingrada 19. list.", *SJ,* 188./ 12. studenoga 1849.

[57] "Iz Hrelin – grada 30. kolov.", *JN,* 136./ 19. rujna 1850.

[58] "Iz Hrelin - grada 29. sèrpnja", *JN,* 108./16. kolovoza.

vlastitim probicima. U svome životu slijedio je ta načela, a posredan dokaz je njegova karijera u državnoj službi. Unatoč svojim profesionalnim kvalitetama, koje su mu suvremenici priznavali, zbog svojih političkih shvaćanja i nespremnosti da ih stavi u drugi plan, nije napredovao u profesionalnoj hijerarhiji. Na taj je način svojim životom oprimjerio vlastita shvaćanja velike odgovornosti i visokih profesionalnih i moralnih vrijednosti koje je tražio od budućih državnih službenika.

U svome posljednjem članku u *Jugoslavenskim novinama*, koji je poslužio kao izlika za zabranu lista, Ćepulić je usporedio stanje u Hrvatskoj sa stanjem u ostalim južnoslavenskim zemljama pod turskom vlašću i ustvrdio da je stanje u Hrvatskoj ipak nešto bolje, jer narod u Hrvatskoj ipak ne stenje pod takvom surovom samosilom kao njegova braća u Turskome Carstvu. Poziva austrijsku vladu da udovolji pravednim željama svojih naroda i ostvari ravnopravnost naroda, neka interes svojih naroda pretpostavi privatnom dinastičkom interesu i odmah će prestati kritično i izvanredno stanje u kojem se država nalazi. Umjesto da se bavi njemačkim pitanjem, zbog kojega gubi povjerenje slavenskih naroda koji u njoj žive, poziva vladu da udovolji težnjama Slavena koji su spasili Monarhiju.[59]

Budući da je u tome članku iznesena vrlo eksplicitna kritika politike austrijske vlade, ne čudi što je poslužio kao povod za zabranu lista, jer su službeni organi u Hrvatskoj i Monarhiji samo čekali povod za njegovu zabranu.[60]

2.3. O ulozi hrvatskog jezika u javnom životu Trojedne Kraljevine

O tom je pitanju[61] Avelin Ćepulić pisao već u proljeće 1848. Izvještavajući o zbivanjima u rodnome gradu, posebno ističe probuđeni nacionalni osjećaj u bakarskih građana, koji se između ostaloga manifestirao tako da su na javnim okupljanjima govorili "ilirskim jezikom", a gradska skupština u Bakru početkom veljače zaključila je da se vladara zamoli da potvrdi saborski zaključak o uvođenju "narodnog jezika" kao službenog u Trojednoj kraljevini.[62] U još dva kratka dopisa anonimni autor, zacijelo Avelin Ćepulić, prikazao je pozitivan odnos građana Bakra prema svome materinjem jeziku.[63]

---

[59] "Iz Hrelin - grada", *JN,* 207./ 12. prosinca 1850.

[60] O tome opširnije piše Vlasta ŠVOGER, *Zagrebačko liberalno novinstvo 1848.-1852. i stvaranje moderne Hrvatske,* Zagreb, 2007., 200.-201.

[61] O tome opširnije vidjeti u članku Vlaste ŠVOGER, "Avelin Ćepulić o uvođenju hrvatskog jezika u upravu i sudstvo u Dalmaciji na prijelazu iz četrdesetih u pedesete godine 19. stoljeća", *Zbornik u čast akademika Nikše Stančića* (u tisku).

[62] "Iz Bakra 4. ožujka", *NDHS*, 24./ 22. ožujka 1848. O spomenutoj odluci bakarske gradske skupštine Ćepulić je izvijestio već u veljači: "Dopis iz Bakra", ……ć, *NDHS,* 14./ 16. veljače 1848. O aktivnostima u svezi te molbe vladaru usp. također "Dopis iz Bakra", *NDHS,* 37./ 20. travnja 1848. i "Bakrani svome narodu", NDHS, 38./ 22. travnja 1848. Budući da su suvremenici Avelina Ćepulića isticali kao jednog od glavnih aktivista koji su uspješno mobilizirali građane Bakra za prihvaćanje politike narodnjaka u proljeće 1848. i budući da je on otprije surađivao u tim novinama, s velikom se vjerojatnošću može pretpostaviti da je on aktivno sudjelovao u formuliranju tog proglasa, a možda ga je i poslao uredništvu da ga objavi.

[63] "Iz Bakra", *NDHS,* 41./ 29. travnja 1848.; "Iz Bakra, 26. travnja", NDHS, br. 41. od 29. travnja 1848.

Nakon ponovnog uspostavljanja suradnje u Gajevim *Novinama*[64], Ćepulić u svojim dopisima u tome listu pisao o pitanju uporabe hrvatskog jezika u riječkim školama i sudovima te o kulturnim priredbama koje su se izvodile na "materinskom hèrvatskom jeziku".[65]

Premda je u Hrvatskoj i Slavoniji naizgled bilo riješeno pitanje uloge hrvatskog jezika u javnome životu, Ćepulić postavlja pitanje je li u stvarnosti doista tako. Niječno odgovara, jer se, prema njegovu mišljenju, razvoju nacionalne kulture, nacionalnog jezika i duha u praksi postavljaju brojne unutarnje i vanjske zapreke, poput nesloge, politike *divide et impera*, prekomjernog utjecaja tuđeg duha i prekomjerne uporabe njemačkoga i talijanskoga jezika kao jezika komunikacije, osobito među ženama u obrazovanijim društvenim slojevima te u službenim poslovima u hrvatskim zemljama. Spomenute bi zapreke trebale ukloniti prosvjeta u narodnom duhu i nacionalni ponos te središnja vlada kao nositeljica izvršne vlasti na temelju načela ravnopravnosti naroda.[66] Premda su njegove ocjene bile ponešto pretjerane, one su odraz njegove senzibilnosti za politička zbivanja i procese te sposobnosti anticipiranja budućih događanja i imale su funkciju usmjeravanja pozornosti javnosti na neke aktualne političke probleme.

Najkvalitetnije, najcjelovitije i najzanimljivije članke o pitanju uloge hrvatskog jezika u javnome životu hrvatskih zemalja Avelin Ćepulić napisao je i objavio u stručnom pravničkom listu *Pravdonoša*.[67]

Prva dva Ćepulićeva članka u *Pravdonoši* reagiranja su na pisanje drugih listova o pitanju uvođenja hrvatskog jezika u sudstvo u Dalmaciji. U prvome članku argumantirano odbacuje tvrdnju anonimnoga splitskoga dopisnika jednog bečkog lista o nemogućnosti uvođenja hrvatskog jezika u sudstvo u Dalmaciji, zbog njegove navodne nerazumljivosti među domaćim stanovništvom i njegove nedovoljne standardiziranosti. Na primjeru unifikacije i standardizacije talijanskoga, njemačkoga i francuskoga književnog jezika dokazuje da nije potrebno ujednačavanje dalmatinskih narječja, a na primjeru Hrvatske i Slavonije potvrđuje svoju tezu da se hrvatski jezik može uvesti u dalmatinsko sudstvo. U drugome je članku prihvatio mišljenje Stjepana Ivičevića, izneseno u listu *Gazzetta di Zara*, da je moguće uvesti narodni jezik u sudove u Dalmaciji, ali na temelju načela ravnopravnosti naroda i prakse iz Hrvatske i Sla-

---

[64] Odlaskom Bogoslav Šuleka s mjesta urednika *Novina dalmatinsko-hèrvatsko-slavonskih* koncem lipnja 1849. Ćepulić je prestao objavljivati članke u tome listu i umjesto toga pisao je za *Slavenski Jug,* a kasnije i za *Jugoslavenske novine.* U *Narodnim novinama* nastavio je objavljivati članke 1851. godine.

[65] A. Č., "Iz Rieke 2. listopada", *NN,* 229./ 6. listopada 1851.; A. Ć., "Iz Rieke 2. siečnja", *NN,* 5./ 8. siječnja 1852.

[66] "Iz Hrelin-grada", *JN,* 142./ 26. rujna 1850.

[67] List je izlazio jednom tjedno u Zadru od 1. ožujka 1851. do 3. srpnja 1852. Tiskan je u tiskari braće Battara. Odgovorni urednik i izdavač isprva je bio Ante Kuzmanić, a kasnije Ivan Danilov. Ukupno je tiskano 67 brojeva, a list je prestao izlaziti radi financijskih teškoća, nastalih zbog nedovoljnog broja pretplatnika. Opširnije o tome listu piše Vjekoslav MAŠTROVIĆ, *Jadertina croatica. Bibliografija knjiga, časopisa i novina izdanih na hrvatskom ili srpskom jeziku u Zadru,* II. dio, Časopisi i novine, Zagreb, 1954., 17.-19.

vonije te Riječke županije, gdje se hrvatski jezik uspješno rabi u javnim poslovima, odbacio je Ivičevićevu tezu da bi talijanski jezik ipak trebao imati prednost. [68]

U idućim člancima u *Pravdonoši* Ćepulić sustavno i argumentirano iznosi svoju tvrdnju da je moguće i potrebno uvesti hrvatski jezik u upravu i sudstvo u Dalmaciji. Pitanje službenog jezika u Dalmaciji može se razmatrati s vjerskoga, državnoga, prosvjetnoga, pravosudnog i drugih aspekata. Razmatrajući pitanje službenog jezika s pravosudnog aspekta, njegovu ulogu u pravosuđu uspoređuje s ulogom narodnog jezika u vjerskim pitanjima. Što je neka stvar svetija, mora biti pristupačnija narodu. Zbog toga se vjerska poduka i komunikacija s vjernicima obavljaju na "narodnom hèrvatskom jeziku". Budući da je pravda najsvetija stvar iza vjere, i podjeljivanje pravde, obrazloženja sudskih odluka, informiranje stanovništva o zakonima itd. trebali bi se odvijati na narodnom jeziku, što bi imalo mnogostruke praktične koristi i pravda više ne bi bila monopol pojedinaca, nego bi postala pristupačna narodu.[69]

Međutim, na putu uvođenja hrvatskog jezika u sudstvo u Dalmaciji mogle bi se pojaviti i neke zapreke, a Ćepulić ih je grupirao u četiri skupine i ustvrdio da ne postoje zapreke od strane jezika, niti od strane naroda, država se tome ne bi mogla niti smjela suprotstavljati, jer je to u njezinu interesu. Jedina prepreka uvođenju "narodnog ilirskog jezika" u dalmatinske sudove jesu pravosudni službenici jer ga ne poznaju. To, međutim, ne bi smjelo dulje odgoditi uporabu hrvatskog jezika u sudstvu u Dalmaciji, a pravni službenici u toj zemlji trebali bi naučiti narodni jezik.[70]

Analizirajući zakonski temelj za uvođenje hrvatskog jezika u sudstvo u Dalmaciji, Ćepulić ga nalazi u načelu ravnopravnosti naroda te u najavi središnje vlade da će se opći državni zakonski i vladin list izdavati na svim jezicima koji se običajno govore u svim krunovinama, a radi izbjegavanja nesigurnosti u tumačenju dosadašnjih propisa, osiguravanja veće pouzdanosti propisima te ostvarenja načela ravnopravnosti naroda. Primijenivši te postavke na situaciju u Dalmaciji autor zaključuje da se zakonski list za Dalmaciju, koja je slavenska zemlja, mora izdavati na "sèrbsko-ilirskom jeziku", a na ilirskom se jeziku moraju objavljivati i sudske presude i odluke.[71]

Da bi svoj posao mogli kvalitetno obavljati, pravni stručnjaci u Dalmaciji morali bi znati "narodni jezik" i hrvatsku pravosudnu terminologiju ("narodno pravosudno izrazoslovje") u nastajanju, zatim dobro poznavati austrijske zakone, jer su u duhu odredaba Oktroiranog ustava u smislu ujednačavanja pravosudnih sustava u svim austrijskim krunovinama, nadalje, morali bi poznavati austrijski Opći građanski zakonik i Kazneni zakonik, koji su Silvestarskim patentom uvedeni i u zemlje Translajtanije, ali i stare ugarske zakone, tj. Corpus juris. U reformi pravosuđa koja se već djelomično provodi jedna od zadaća pravosudnih službenika bit će da nadležnim

[68] "Dopis iz Rieke 4 Lipnja 1851.", Av. Cèpulić, c. k. Prisjednik kod Zemaljskog Suda riečkoga, *Pravdonoša,* 14./ 28. lipnja 1851.; Av[elin] Čepulić, "Iz Rieke 18 sèrpnja 1851", *Pravdonoša,* 22./ 23. kolovoza 1851. U to vrijeme još nije bilo standardizirano pisanje Ćepulićeva prezima, koje je ponekad pisao sa č, katkad sa ć, a jednom sa c.

[69] Av. Čepulić, "Iz Rieke 1 Listopada 1851.", *Pravdonoša,* 30./ 18. listopada 1851.

[70] "Iz Rieke 2 Listopada 1851.", *Pravdonoša,* 32./ 1. studenoga 1851.

[71] A. Čepulić, "Iz Rieke 26. List. 1851.", *Pravdonoša,* 34./ 15. studenoga 1851.

tijelima predlože zamjenu nekog neodgovarajućeg zakona onim zakonom koji bolje odgovara prilikama u zemlji.[72]

Prema Ćepulićevu mišljenju u Hrvatskoj i Slavoniji situacija u sudstvu vrlo je složena jer su dijelom još na snazi stari ugarski zakoni, a dijelom su ukinuti i zamijenjeni nedostatnim austrijskim zakonima.[73] Austrijske bi zakone trebalo prilagoditi prilikama u hrvatskim zemljama i hrvatskom pravosudnom sustavu. Za to prilagođavanje nisu prikladni niti "austrijski pravoslovci", niti "ugarski pravoslovci", nego samo "ugarsko-austrijski pravoslovci", tj. pravni stručnjaci koji dobro poznaju i ugarski i austrijski pravosudni sustav. Kako su pravnici iz Dalmacije "austrijskom pravoslovju i hèrvatskom jeziku viešti", što su, prema njegovu mišljenju, preduvjeti za obavljanje bilo kakve službe u pravnoj struci u hrvatskim zemljama, oni mogu biti praktični učitelji svojim kolegama iz Hrvatske i Slavonije.[74] Druga, jednako važna spona u uspostavljanju sloge i uzajamnosti između Dalmacije, Hrvatske i Slavonije na pravnome polju trebao bi biti list *Pravdonoša*. Otvarajući svoje stranice za prikaz i analizu različitih pravnih problema i zakona, mogao bi ispuniti svoju zadaću pretvaranja pravosuđa iz monopola pojedinaca u blago cijeloga naroda, odnosno demistifikacije i popularizacije zakona u širih društvenih slojeva.[75]

Jedan od preduvjeta za to je ostvaren, a to je da izlazi na hrvatskom jeziku. Taj bi preduvjet trebao biti ostvaren i u upravi i sudstvu da bi dalmatinski narod mogao razumjeti i pridržavati se zakona, odluka, naredaba i sl. Ćepulić je uvjeren da se nekim narodom može uspješno vladati samo ako se njime vlada na njegovu materinjem jeziku. Zbog toga bi sadašnji državni službenici u Dalmaciji trebali što prije naučiti "jezik naroda", na tom bi jeziku trebali izdavati naredbe, odluke i sudske presude, a također bi trebali dobro naučiti "pismeni ilirski jezik".[76]

Osim ravnopravnosti naroda i općeg zakonskog lista za Monarhiju pravni temelj za uvođenje hrvatskog jezika u sudstvo u Dalmaciji Avelin Ćepulić nalazi i u članku 17. Općeg građanskog zakonika koji propisuje pridržavanje prirodnih prava pojedinaca ako nisu ograničena zakonom. Budući da pravo uporabe hrvatskog jezika u dalmatinskom sudstvu nije ograničeno niti jednim zakonom, suci koji dalmatinskim Hrvatima ne žele suditi na hrvatskom jeziku krše njihova prirodna prava, a sudska odluka koja nije napisana na narodnom jeziku nije pravovaljana. Ćepulić ne negira praksu uporabe talijanskoga jezika u sudstvu u Dalmaciji, ali je ne drži zakonski utemeljenom.[77]

Budući da središnja vlada nije zakonom ograničila uporabu hrvatskog jezika u javnim poslovima u Dalmaciji, Ćepulić zaključuje da vlada želi da se narodu u Dalmaciji sudi na "narodnom dalmatinsko-hèrvatskom jeziku". Ona to nije jasno formulirala

---

[72] "Iz Rieke 30 Ožujka", *Pravdonoša,* 15./ 10. travnja 1852.; "U Rieci 11 Travnja", *Pravdonoša,* 17./24. travnja 1852.

[73] "U Rieci 15. Travnja", *Pravdonoša,* 18./ 1. svibnja 1852.

[74] "U Rieci 24 Travnja", *Pravdonoša,* 19./ 8. svibnja 1852.

[75] "U Rieci 31 Ožujka", *Pravdonoša,* 16./ 17. travnja 1852.

[76] "Iz Rieke 2 Svibnja", *Pravdonoša,* 21./ 25. svibnja 1852.

[77] "Iz Rieke 7 Svibnja", *Pravdonoša,* 23./ 5. lipnja 1852.

možda zbog nesklonosti naglom prekidanju običaja koji dulje vladaju i zbog toga što većina dalmatinskih državnih službenika slabo govori "narodni ilirski jezik" pa im želi dati vremena da ga nauče prije konačnog uređenja uprave i pravosuđa u Dalmaciji. Ćepulić je uvjeren da će vlada stanovništvu Dalmacije dati ista prava koja uživaju drugi narodi u Habsburškoj Monarhiji, između ostaloga i pravo uporabe materinjeg jezika u javnim poslovima, te poziva državne službenike da nauče hrvatski jezik.[78]

Bio je to Ćepulićev zadnji članak u *Pravdonoši*, jer je list zbog financijskih problema prestao izlaziti. Da je list i dalje izlazio, Avelin Ćepulić bi bez sumnje na njegovim stranicama nastavio dokazivati podobnost, korisnost i nužnost uvođenja hrvatskog jezika u javne poslove u Dalmaciji.

U analiziranim člancima Ćepulić rabi različite formulacije naziva hrvatskog jezika, najčešće rabi izraze "ilirski jezik", "narodni jezik" i "hèrvatski jezik". Međutim, bez obzira na terminološku neujednačenost u označavanju jezika, analiza Ćepulićevih novinskih članaka jasno pokazuje da autor misli na standardni književni hrvatski jezik, materinji jezik hrvatskog naroda kojega drži dijelom južnoslavenske grane velikog slavenskog naroda. Na takav zaključak upućuje i to što je on u svojim člancima, osobito u člancima objavljenima u *Pravdonoši*, više puta izrazio hrvatsku nacionalnu pripadnost "Primoraca" i "Dalmatinaca", "Hrvata" i "Slavonaca". Takva neujednačena uporaba naziva jezika bila je usuglašena s tadašnjom hrvatskom političkom praksom. Naime, tada još nije bio precizno utvrđen naziv standardnog književnog jezika u Trojednoj Kraljevini, a u javnim istupima, političkim i novinskim tekstovima najčešće su se rabili nazivi "narodni jezik" i "ilirski jezik". Za razliku od Ćepulića, njegovi su suvremenici svoj materinji jezik u javnim nastupima uglavnom izbjegavali nazivati hrvatskim imenom, ne želeći prejudicirati rješenje naziva jezika, ali i svjesno izbjegavajući potencijalne prijepore s ostalim južnoslavenskim narodima koji su živjeli u Habsburškoj Monarhiji, a s kojima su željeli uspostaviti tješnju kulturnu i političku suradnju. Dakako da se i Avelin Ćepulić zalagao za spomenutu suradnju, ali je, čini se, imao više političke (samo)svijesti i hrabrosti od svojih suvremenika.

2.4. Avelin Ćepulić o najvažnijim političkim pitanjima šezdesetih godina 19. stoljeća

Za vrijeme neoapsolutizma u Habsburškoj Monarhiji bila je gotovo potpuno onemogućena oporbena javna politička djelatnost.[79] Ćepulić je, poput većine svojih suvremenika u Hrvatskoj, privremeno gotovo potpuno prekinuo novinarsku djelatnost, odnosno u rijetkim je člancima izvještavao o lokalnim događajima bez jasnih političkih eksplikacija. Politički, ekonomski i vojni slom apsolutističkog režima i najava ponovnog uvođenja ustavnosti u Listopadskoj diplomi i Veljačkom patentu iznova su otvorili vrata slobodnijem javnom političkom djelovanju. U jeku priprema za izbore za Hrvatski sabor i za njegovo sazivanje Avelin Ćepulić nastavio je svoju publicističku

[78] "Iz Rieke 16 Svibnja", *Pravdonoša,* 25./ 19. lipnja 1852.

[79] O tome v. knjigu Mirjane GROSS, *Počeci moderne Hrvatske. Neoapsolutizam u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji 1850 – 1860.,* Zagreb, 1985., 401.-412.

djelatnost. U novom nizu članaka zajedničkog naslova "Iz Hreljingrada" te u člancima "Političke misli", objavljenima u *Pozoru*, ponovno je analizirao dva središnja politička pitanja kojima se bavio tijekom revolucionarnih previranja 1848. i u godinama koje su neposredno slijedile – ostvarenjem narodne slobode i preuređenjem Monarhije u federativnu zajednicu ravnopravnih naroda.

Hrvatski / "jugoslavenski" narod teži za ostvarenjem velike, božanstvene ideje – narodne slobode – i tome cilju usmjereno je njegovo političko djelovanje. Međutim, prema Ćepulićevu mišljenju, tri čimbenika mogu onemogućiti ostvarenje toga cilja. To su bečka birokracija, centralizacija i germanizacija, koje su urodile neslogom, razdorom i mržnjom, zatim "Europa sa svojom bezbožnom machiaveličkom diplomacijom", koja slijedi isključivo vlastite interese i urodila je istim plodovima, te Mađari sa svojim azijatskim nagonom za vladanjem nad drugim narodima, odnosno s težnjom za stvaranjem mađarske države od Karpata do Jadranskog mora na temelju zakona iz 1848. Mađarska je politička emigracija za tu ideju pridobila europsku diplomaciju, a u Beču se boje Mađara i popuštaju im na račun Hrvatske.[80] Pokušava uvjeriti Mađare u neostvarivost njihove ideje o velikoj mađarskoj državi, jer su Mađari otok u slavenskome moru i jer se slavenstvo budi iz političkog mrtvila, a Austrija će, uvjeren je, svoj spas potražiti u slavenstvu.[81] Ističe da slavenski narodi imaju umjerene i pravedne želje, nastoje ih ostvariti zakonitim putem i žele da na djelu zavlada kršćanska ljubav, mir i sloga među narodima i vladarima. U očima europske diplomacije to je ideja panslavizma i sanjarija, što Ćepulić odlučno odbacuje i poziva Mađare da se odreknu svoje oholosti i pruže ruku svojoj "ustavnoj braći".[82]

Analizirajući austrijsku i mađarsku politiku, naglašava da je duh 1848. godine srušio feudalizam i svako podaništvo među pojedincima i među narodima, a društvo bi se moralo utemeljiti na novim temeljima. Međutim, ni austrijska birokracija, ni mađarski vladajući krugovi ne obaziru se na želje i zahtjeve nenjemačkih, odnosno nemađarskih naroda, pa tako niti Hrvata.[83] Zbog toga bi, prema njegovu mišljenju, Hrvati trebali biti vrlo oprezni u definiranju smjernica svoje buduće politike.

Te je političke smjernice trebao utvrditi Hrvatski sabor koji je započeo zasjedanje 15. travnja 1861.[84] Glavna zadaća Hrvatskog sabora, prema mišljenju javnosti koje je dijelio i Avelin Ćepulić, bila je odrediti budući odnos Trojedne Kraljevine prema Ugarskoj nakon prekida državno-pravnih veza u proljeće 1848. godine. Međutim, taj je autor upozorio da niti Hrvatski niti Mađarski sabor zapravo nemaju potpuni legitimitet, jer ne predstavljaju cijelu Trojednu Kraljevinu, odnosno Ugarsku. Naime, na Hrvatskom saboru nema izabranih predstavnika Vojne krajine i Dalmacije, pa zaključci Hrvatskog sabora o budućem odnosu s Ugarskom neće obvezivati te hrvatske zemlje. Na drugoj strani, i na Mađarskom saboru valjano su zastupani samo Mađari. Budući da se nemađarski narodi nikada nisu odrekli svoje narodnosti, Mađari samo

[80] "Iz Hreljingrada, 24. ožujka", *Pozor,* 73./ 29. ožujka 1861.

[81] "Iz Hreljingrada, 27. ožujka", *Pozor,* 74./ 30. ožujka 1861.

[82] "Iz Hreljingrada, 27. ožujka", *Pozor,* 75./ 2. travnja 1861.

[83] "Iz Hreljingrada, na uskrs", *Pozor,* 76./ 3. travnja 1861.

[84] O radu Hrvatskog sabora 1861. usp. Ivo PERIĆ, *Hrvatski državni sabor,* I., 225.-333.

govore o ravnopravnosti naroda, a u praksi i dalje ne priznaju mađarskim narodima njihova nacionalna prava, mađarska je supremacija protuustavna i protuzakonita.[85] Zbog toga upozorava sunarodnjake na opasnosti od sklapanja saveza s Ugarskom, koja je zapravo postala Mađarska. Mađarska je jača i moćnija od Trojedne Kraljevine, a mađarska diplomacija u europskim metropolama radi na diplomatskom priznanju Mađarske, argumentirajući svoj zahtjev cjelokupnošću ugarske krune. Nemađarski narodi u Ugarskoj nemaju političkoga tijela kojemu bi mogli izjaviti da oni nisu Mađari, jer su sva političko-upravna tijela u rukama Mađara. Upozorio je da Ugarska ne može opstati uz tadašnji ustavni sustav, jer je županijska autonomija dijametralno suprotna centralizaciji za kojom teže Mađari, koji svoju neovisnu vladu traže na temelju zakona iz 1848. Stoga Ćepulić zaključuje: "Čuvajmo se ma kako vješto i lukavo formuliranoga dualizma, g e r m a n i z m a i m a g j a r i z m a, a držmo se čvrsto svoga naroda, svoga kralja i svoga ustava pod znakom trobojne zastave svoje."[86]

Kao saborski zastupnik Avelin Ćepulić bio je vrlo angažiran i to je vjerojatno razlog zbog kojega nije nastavio intenzivnije pisati za novine tijekom saborskog zasjedanja. Sredinom prosinca objavljen je niz njegovih članaka zajedničkog naslova "Političke misli" u kojima je nastavio izlagati vlastita politička shvaćanja.

Polazeći od liberalnog shvaćanja uloge novina kao javnih medija u društvu, Ćepulić je ustvrdio da je glavni zadatak novinstva "bistriti političke ideje" i pripremati javnost za rješavanje važnih političkih pitanja, a novinari uvijek moraju služiti istini i vlastitome uvjerenju.[87] Cilj kojega žele ostvariti novinari u Trojednoj Kraljevini jest narodno blagostanje, put kojim ga nastoje ostvariti je (jugo)slavenstvo, a putokaz je duh naroda, čija su glavna obilježja narodnost i sloboda. Glavna zapreka na tom putu jest feudalizam u raznim oblicima: centralizam, germanizam, birokratizam, mađarizam, ultramontanizam, verbocijanizam itd. Metaforičkom slikom Hrvatske kao splavi na uzburkanome moru, na koju s obje strane vrebaju gusari, upozorava na nužnost da splav sačuva kormilo da bi ovisno o potrebi mogla skrenuti lijevo ili desno, sačuvati splav od uništenja i zajedno s ostalim slavenskim splavima dovesti je u sigurnu luku federativne Austrije i narodnoga blagostanja.[88]

Kao glavne zapreke razvitka južnoslavenskih naroda u Austriji i ostvarenja narodnoga blagostanja ističe njemačku težnju prema istoku, popraćenu širenjem njemačkog jezika i birokracije te političkom rascjepkanošću južnoslavenskih naroda; zatim mađarsku težnju za osnivanjem mađarske države od Karpata do Jadrana, koju temelje na značenju krune Sv. Stjepana, feudalnim mađarskim zakonima do 1848. i feudal-

---

[85] "Iz Hreljingrada, 20. travnja", *Pozor,* 93./ 23. travnja 1861.

[86] "Iz Hreljingrada, 21. travnja", *Pozor,* 94./ 24. travnja 1861.

"Političke misli, od – ać -, I.", *Pozor,* 291./ 18. prosinca 1861. Ćepulić je na vlastitom primjeru pokazao da slijedi vlastita uvjerenja kad je odbio pritisak bana Josipa Šokčevića. Naime, on je u svibnju 1867. po nalogu iz Beča zatražio od saborskih zastupnika, koji su ujedno bili i državni službenici, da u Saboru glasuju po volji vlade, jer će u protivnome biti lišeni službe. Ćepulić je među prvima odbio taj pritisak, izjavivši da će glasovati onako kako je prema njegovu mišljenju dobro za narod i da će on i njegova obitelj lakše podnositi nesreću ako ostane bez posla u državnoj službi, nego sramotu ako izgubi poštenje. Usp. "Ivan Vončina o Avelinu Ćepuliću", *Jubilarni broj Obzora,* 25.-26.

[88] "Političke misli, od – ać -, I.", *Pozor,* 291./ 18. prosinca 1861.

no-liberalnim iz 1848. godine kao sredstvu za ostvarenje mađarske supremacije, širenju mađarskoga duha, aktivnostima mađarske emigracije te strahu Mađara za svoj politički opstanak; djelovanje europske diplomacije, političku nezrelost i nestalnost te postupno nesnalaženje "našega naroda" u političkom i društvenom životu.[89]

Glavni cilj razvoja svakog naroda, narodna sloboda, na putu realizacije mora se boriti protiv ostataka feudalizma, odnosno feudalnih institucija. Feudalizam je, prema Ćepulićevu mišljenju, izvor svih zala za narod Trojedne Kraljevine, ali i za ostale južnoslavenske narode, on je temelj njemačke i mađarske supremacije, a njegov su izvor sebičnost i koristoljublje. Zahtjevi tih naroda jesu pravednost na "narodnom, državnom i družtvenom polju."[90]

Povodom kraljevskog reskripta od 8. studenoga 1861.[91] Ćepulić analizira što su Hrvati njime dobili, a što izgubili. Kao glavni razlog za nezadovoljstvo on ističe da nije ponovno uspostavljena cjelokupnost Trojedne Kraljevine. Polazeći od teze da je politika ostvarenje mogućega, izražava misao da Hrvati trebaju prihvatiti ono što im se daje, ali da i dalje trebaju zahtijevati ono na što imaju pravo. Nije pravedno, niti je u interesu Monarhije da se uskraćuju prava Hrvatima (najvažnija su pravo uskraćivanja poreza i regruta u slučaju povrede ustavnih prava Hrvatske, pravo na teritorijalnu cjelovitost, na autonomiju), ali oni ne smiju iznevjeriti slavensku politiku. Slavenski su narodi za očuvanje Austrije, ali i za njezinu reformu, jer bi u slučaju njezina raspada dio Slavena potpao pod Njemački Savez, a dio bi bio uključen u Mađarsku. Stoga zaključuje: "Austrija ili mora biti federativna, ili se mora razpasti. (…) u Austriji neće prestati trenje medju potlačenimi i gospodujućimi narodnostmi dotle, dok nebude izvedena podpuna ravnopravnost narodnostih."[92] Razrađujući tvrdnju da Austrija, da bi mogla opstati, mora biti ustavna i federativna, utemeljena na potpunom ostvarenju načela ravnopravnosti, autor je ustvrdio da se moraju ukinuti sve privilegije pojedinih naroda[93] i da se moraju prihvatiti federativna načela. Temeljno je federativno načelo da svi narodi u federativnoj državi moraju biti ravnopravni i međusobno neovisni, a zajedničkoj državi od svoje autonomije trebaju ustupiti samo one poslove koji su nužni za njezino funkcioniranje. Ti su zajednički poslovi financije, vojska i diplomacija. Njima bi upravljala središnja vlada koja bi trebala biti odgovorna parlamentu. Federativne bi jedinice razmjerno broju stanovnika slale određeni broj zastupnika u središnji parlament. Svaka od njih imala bi svoju zakonodavnu i izvršnu vlast, koje bi upravljale autonomnim poslovima. U njihovoj bi nadležnosti bili i domaći financijski i vojni poslovi, jer bi od njih uz tangentalni sustav zajedničkoj državi ustupili samo dio koji je nužan za njezin opstanak. "Iz svega ovoga sliedi to, da je prividna ona autonomija, što smo ju mi dobili kraljevskim reškriptom od 8. stud. o. g. tekar zametak ili embrio one autonomije, koju bi u federativnoj Austriji imati mogli i morali."[94]

---

[89] "Političke misli, od – ać -, II.", *Pozor,* 292./ 19. prosinca 1861.

[90] "Političke misli, od – ać -, III.", *Pozor,* 292./ 19. prosinca 1861.

[91] O spomenutu kraljevskom reskriptu na saborsku adresu v. u knjizi I. PERIĆA, *Hrvatski državni sabor,* I., 331.-333.

[92] "Političke misli, od – ać -, IV.", *Pozor,* 293./ 20. prosinca 1861.

[93] "Političke misli, od – ać -, V.", *Pozor,* 294./ 21. prosinca 1861.

[94] "Političke misli, od – ać -, VI.", *Pozor,* 295./ 23. prosinca 1861.

U posljednjem članku iz spomenuta niza polazi od teze da su "dobro zakonodavstvo i točna uprava" temeljni preduvjeti svake dobro uređene države i analizira jesu li zakonodavni i upravni sustav Hrvatske primjereni vremenu. U zakonodavnom tijelu, Hrvatskom saboru, ima feudalnih ostataka i on bi uistinu trebao postati izabrano predstavničko tijelo. Gotovo cjelokupna uprava u Hrvatskoj u rukama je upravnih tijela i ljudi koje je imenovao kralj i koji nisu odgovorni narodu. Županijske skupštine naizgled su jedino utočište hrvatske ustavne slobode, ali u stvarnosti može ih raspustiti veliki župan, ili ako to on odbije, vladar može poslati svojega povjerenika kojega moraju poslušati. Zbog toga zaključuje "da je čitav naš starodavni ustav u 19. vieku gola obsjena" i da se "ustavom ovim proti diplomatičkoj prevejanosti sadašnjega vieka braniti nemožemo …". Jedino stvarno jamstvo ustavnosti, prema njegovu je mišljenju, odgovorna vlada.[95] Odgovorna je vlada glavno obilježje "strogo ustavnih država", tj. država s parlamentarnim sustavom vlasti. Svjestan je da njegova domovina još nema takav sustav vlasti, ali to je ideal za kojim treba težiti.

Razvidno je, dakle, da je Ćepulić ostao vjeran svojim glavnim političkim idejama s kraja četrdesetih godina 19. stoljeća, tj. ideji narodne slobode i ravnopravnosti koje se mogu ostvariti samo u federativnoj Austriji. Međutim, Hrvatska je i šezdesetih godina, kad se odlučivalo o preustroju Monarhije, bila preslabi politički čimbenik da bi mogla ostvariti svoje najvažnije političke ciljeve.

Već je spomenuto da je Ćepulić, sudeći prema navodima njegovih suvremenika u nekrolozima, vjerojatno nastavio publicističku aktivnost u listovima *Domobran* i *Sviet* koji su izlazili od 1864. do 1866. u Zagrebu. Međutim, nisam uspjela pronaći niti jedan članak čije bih mu autorstvo sa sigurnošću mogla pripisati na temelju njegova karakterističnog načina označavanja vlastitih članaka. U listu *Domobran* Ćepulić se spominje kao jedan od glavnih osnivača i idejni začetnik programa Samostalne narodne stranke, koji je aktivno sudjelovao u njegovu formuliranju[96], kao član Pravosudnog odbora Hrvatskog sabora[97], a objavljena su i dva njegova zastupnička govora.[98] U *Svietu* je tiskan jedan anonimni članak, čiji bi autor, sudeći prema kratkom i britkom izričaju, jasnoći i preciznosti argumentacije te političkim idejama koje zastupa, mogao biti Avelin Ćepulić. U vrijeme intenzivnih političkih kontakata i pregovora o preustroju Habsburške Monarhije, autor upozorava da su slavenski narodi koji žive u Austriji i Austrija upućeni na međusobnu suradnju radi ostvarenja svojih ciljeva, da Austrija treba voditi slavensku politiku i ostvariti ravnopravnost naroda i federativni ustroj zajedničke države te da je pravi trenutak za realizaciju takve politike.[99] Međutim, politički je razvoj krenuo u drugome smjeru. Austrijski vladajući krugovi sporazumjeli su se s Mađarima i Austro-Ugarska nagodba ostala je temelj zajedničke države sve do njezina raspada.

---

[95] "Političke misli, od – ać -, VII.", *Pozor,* 296./ 24. prosinca 1861.

[96] "Zagreb. (Stranke se za naš sabor konštruiraju", *Domobran,* 263./ 16. studenoga 1865.; A. Veber, "Obrana osobe i stvari", *Domobran,* 286./14. prosinca 1865.

[97] "Saborski odbori", *Domobran,* 294./23. prosinca 1865.

[98] "Govor g. saborskoga predsjednika Avelina Ćepulića", *Domobran,* 277./ 2. prosinca 1865. i "Govor gosp. Avelina Ćepulića u saborskoj sjednici od 27. siečnja", *Domobran,* 26./ 1. veljače 1866. Ćepulić je u prvome članku pogrešno tituliran, jer nije bio predsjednik, nego prvi potpredsjednik Sabora. Na toj je funkciji ostao samo do sredine prosinca, jer je zbog stranačkih trzavica podnio ostavku. Usp. I. PERIĆ, *Hrvatski državni sabor,* I., 357.

[99] "Sad je hora!", *Sviet,* 162./ 16. listopada 1866.

Über die publizistische Tätigkeit von Avelin Ćepulić

Vlasta Švoger
Kroatisches Institut für Geschichte
Opatička 10
10000 Zagreb
Kroatien

In dieser Arbeit wird die publizistische Tätigkeit von Avelin Ćepulić (1820-1869), dem kroatischen Politiker, Juristen und Publizisten, analysiert. Vom Ende der vierziger Jahre bis zur Mitte der sechziger Jahre des 19. Jahrhunderts wurden seine Artikel in den führenden kroatischen politischen Blättern veröffentlicht. Das waren die Blätter *Novine dalmatinsko-hèrvatsko-slavonske* / *Narodne novine*, *Slavenski Jug*, *Jugoslavenske novine*, *Pozor*, *Agramer Zeitung*, *Domobran* und *Sviet* sowie die juristische Zeitschrift *Pravdonoša*. In seinen Artikeln analysierte er die wichtigsten aktuellen politischen Fragen, vertrat liberale Ideen, setzte sich für die Realisierung der Volksfreiheit, für die föderalistische Umgestaltung der Habsburgermonarchie und für die Einführung der kroatischen Sprache in Verwaltung, Rechtspflege und Schulwesen in den kroatischen Ländern ein.

Schlüsselwörter: Avelin Ćepulić, 19. Jahrhundert, kroatische politische Blätter, publizistische Tätigkeit, liberale Ideen, Föderalismus, Volksfreiheit